

Kombispiel och Nordic Lottery's yttrande över promemorian "Särskild måttfullhet vid marknadsföring av spel till konsumenter"

Sammanfattning

Kombispiel i Sverige AB och Nordic Lottery AB är starkt negativa till promemorians förslag att införa särskild måttfullhet vid marknadsföring av spel.

Åtgärden kommer för tidigt, slår för brett och riskerar att leda till oönskade effekter på marknaden i allmänhet och allmännyttiga lotterier i synnerhet.

- Frågan om särskild måttfullhet utreddes i särskild ordning så sent som december 2020 och spelmarknadsutredningen avrådde då tydligt från att skärpa lagen eftersom det saknades skäl att tro att nuvarande krav på måttfullhet inte skulle vara tillräckligt för att utgöra ett fullgott konsumentskydd.
- Praxis gällande måttfullhet vid marknadsföring av spel kan inte anses ha etablerats och alla eventuella skärpningar, eller lättnader, i befintlig lagstiftning bör ske välgrundat och proportionerligt.
- Ett av delmålen för hela omregleringen var att bevara de allmännyttiga lotteriernas förutsättningar. Trots det konstaterar vi att effekterna på de allmännyttiga lotterierna och civilsamhällets finansiering helt har utelämnats i konsekvensanalysen.

Givet att målet är att skydda konsumenterna anser vi att fokus, i linje med proportionalitetsprincipen, bör läggas på att få ut full effekt av den långtgående reglering som redan finns på plats. Detta genom att; 1. Fortsätta etablera praxis gällande måttfull marknadsföring, 2. Säkra licenstagarnas omsorgspliktsåtgärder och 3. Stänga ute de olicensierade spelbolagen.

Parallellt bör SI, i linje med spelmarknadsutredningens förslag, få i uppdrag att etablera en riskklassificeringsmodell som kan ligga till grund för eventuella framtida justeringar i spellagen.

Om det finns ett behov av att skärpa spellagen innan en riskklassificering av olika spelformer finns etablerad måste ändå proportionalitet råda och skärpningen åläggas enbart de licensformer där man anser att konsumentskyddet inte kan upprätthållas genom det befintliga kravet på måttfull marknadsföring. Inga fakta eller argument har presenterats i promemorian som skulle motivera att inkludera allmännyttiga lotterier i en sådan justering av lagen och licensformen, enligt kapitel 6 i spellagen, bör därför undantas.

Civilsamhällesperspektivet

Ideella organisationer i Sverige har samlat in medel via lotteriförsäljning i långt över hundra år. Prenumerationslotterier introducerades under tidigt 80-tal och marknadsföringen har i princip sett likadan ut sedan dess. Idag prenumererar långt mer än en miljon personer på lotter varje månad. Trots de allmännyttiga lotteriernas långa historia och det breda intresset torde det vara allmänt vedertaget att spelproblemen associerade med dessa långsamma spelformer är ytterst begränsade.

Av det som framgår av promemorian har ingen konsekvensanalys gjorts av effekterna på allmännyttiga lotterier. Dessa är helt avgörande för finansieringen av många ideella organisationer och genererar i dagsläget ett överskott på 1,5 miljard kr per år, varav den absoluta majoriteten genereras via prenumerationslotterier. Lotteriintäkterna är hävdvunna intäkter för föreningslivet och är icke öronmärkta pengar som skapar en möjlighet att göra satsningar och bedriva aktiviteter utöver den grund som medlemsintäkterna möjliggör.

De allmännyttiga lotterierna bygger, precis som andra prenumerationsprodukter, sin försäljning på olika former av direktmarknadsföring. Klassiskt kampanjarbete via t.ex. brev, telefon och annonser i e-postutskick är grunden för nyrekryteringen. Detta är kanaler där marknadsföringen redan idag är strikt reglerad utöver spellagens krav och där väl fungerande nationella spärregister finns, men som givet sin natur inte kommer att kunna möta kraven på särskild måttfullhet. Att införa särskild måttfullhet skulle med andra ord slå undan stora delar av basen för de allmännyttiga lotteriernas försäljning och därmed på sikt urholka det viktiga bidrag som dessa årligen genererar till civilsamhället.

Spelansvarsperspektivet

Marknadsföring av spel och lotterier är, som konstateras i promemorian, redan idag strikt reglerad genom bl.a. marknadsföringslagen, måttfullhetskravet i spellagen och branschens egna riktlinjer.

Vad gäller det nuvarande kravet på måttfullhet som infördes 2017 håller praxis fortfarande på att etableras, vilket också Spelmarknadsutredningen konstaterade i sitt slutbetänkande så sent som i december 2020. Där avråder de uttryckligen från tilläggsdirektivets förslag på särskild måttfullhet. Riktlinjer presenterades sommaren 2019 och hittills har två mål behandlats i Patent- och Marknadsdomstolen. Det får anses vara positivt att endast två överträdelse har bedömts vara av den dignitet att de har drivits hela vägen juridiskt under de fyra år kravet har funnits. Domarna har gett ytterligare vägledning, men kan inte anses utgöra tillräckligt underlag för att kunna hävda att praxis har etablerats.

Spelansvaret har också stärkts genom införandet av omsorgsplikten, och även här behöver praxis etableras gällande vad denna plikt i praktiken ställer för krav på spelbolagen och lotterioperatörerna. Riktlinjer för omsorgsplikt publicerades i september i år, mer än två och ett halvt år efter att omregleringen trädde i kraft.

Observera att inga av ovanstående krav och åtgärder gäller för de olicensierade spelbolag som på olika sätt ändå marknadsför sig mot svenska konsumenter. Här måste lagstiftare och tillsynsmyndigheter arbeta tillsammans för att stänga dessa bolag ute och därmed freda både konsumenterna och den svenska spelregleringen.

Proportionalitetsperspektivet

De allmännyttiga lotterierna regleras i ett separat kapitel i den svenska spellagstiftningen, detta för att både syfte och verksamhet skiljer sig från spelbolagens. Ett tak på max 50% vinståterbetalning (jämfört med 100% för kommersiellt spel) gör att snabbhet, frekvens och vinstsummor begränsas

på naturlig väg och riskerna för spelproblem blir begränsade.

Delar av Spelmarknadsutredningens slutbetänkande fokuserade på att försöka komma till rätta med några av de skevheter som uppstod i samband med omregleringen 2019, då allmännyttiga lotterier likställdes med övriga spelformer och reglerades hårdare än innan, utan hänsyn till vare sig den låga risken för spelproblematik eller de etablerade säkerhetsrutinerna och marknadsföringsmetoderna.

Lagstiftaren bör dra lärdom av detta för att undvika att upprepa samma misstag och därigenom missa omregleringens delmål gällande bevarade förutsättningar för de allmännyttiga lotterierna. Alla eventuella justeringar av lagstiftningen borde utformas proportionerligt och, för att bli precis i bedömningen, baseras på olika spelformers inneboende risk. Att ge Spelinspektionen i uppdrag att etablera en riskklassificering var också Spelmarknadsutredningens förslag på nästa steg.

Nu föreslås en ytterligare skärpning av villkoren för hela spel- och lotteribranschen. Detta utan att promemorian kan peka på generella problem med att upprätthålla konsumentskyddet som skulle innefatta de allmännyttiga lotteriernas sätt att bedriva sin verksamhet. Önskar lagstiftaren reglera vissa licensformer hårdare bör det göras riktat mot denna/dessa och de allmännyttiga lotterierna undantas.

Spelmarknadsperspektivet

Ytterligare skärpningar i regleringen av spelmarknaden i form av särskild måttfullhet skulle med stor sannolikhet leda till en ökad koncentration av spelandet till de största och mest väletablerade varumärkena. I jämförelse med alkohol, som också regleras genom särskild måttfullhet, finns inget Systembolag för spel och lotter där mindre aktörer kan få bred exponering.

Små lotterier och även mindre spelbolag skulle få svårt att etablera sig på marknaden och/eller att överleva på sikt. I lotteriernas fall skulle det leda till att de läggs ned och att intäktskällan helt försvinner för de ideella organisationer som innehar licensen.

I de mindre spelbolagens fall skulle det sannolikt innebära att de kliver ur det svenska licenssystemet. Men att tro att spelbolagen i ett läge där de lämnar Sverige också skulle ge upp intäkterna från befintliga svenska kunder finner vi naivt. Istället riskerar gränserna mellan licensierade, olicensierade och nyss-licensierade bolag att luckras upp ytterligare i konsumenternas ögon och kanaliseringsgraden gällande kommersiellt spel skulle med största sannolikhet fortsätta minska.

Att införa särskild måttfullhet för spel- och lotteribranschen är en oerhört långtgående åtgärd som också skickar en tydlig signal till konsumenterna att branschen som helhet är så riskfylld att den behöver regleras hårdare. Vad innebär det för synen hos gemene man på lotterier som inkomstkälla för ideella organisationer och vilka alternativ till finansiering av civilsamhället finns det som kan kompensera för lotteriernas närmare 1,5 miljarder kronor per år?

Jonas Lindholm

VD

Kombispiel & Nordic Lottery